

Citation:

J.C.G. Boot, Levensbericht Th.J.H. Borret, in:
Jaarboek, 1890, Amsterdam, pp. 18-26

LEVENSBERICHT

VAN

TH. B O R R E T

DOOR

J. C. G. B O O T.

Vrijdag 22 Augustus 1890 werd in de Roomsch Katholieke kerk te Vogelenzang, die met belangstellenden gevuld was, met groote plechtigheid de uitvaart gevierd van den man, die twee en dertig jaren met liefde en toewijding zijn werk als herder en leeraar van die parochie had waargenomen, en die den 7den van die maand na een kort maar smartelijk lijden te Bergen in Noord-Holland was overleden.

In hem verloor deze Afdeeling der Koninklijke Akademie van Wetenschappen een verdienstelijk, hooggeacht en geliefd medelid. THEODOOR BORRET, in 1865 tot lid benoemd, heeft de vergaderingen getrouwelijk bijgewoond, wanneer hij niet door dringende ambtsbezigheden of ongesteldheid verhinderd werd, heeft meermalen in ons midden belangrijke mededeelingen gedaan, en trad gaarne met de sprekers in gedachtewisseling, als zij onderwerpen behandeld hadden, die niet buiten de grenzen van zijne uitgebreide kennis lagen. De laatste maal, dat hij het Trippenhuys bezocht heeft, 11 Juni 1888, wees hij den Heer LAND nog op het verschil van tucht in de Oostersche kloosters.

Het is daarom plichtmatig, dat ook hier hulde gebracht worde aan de nagedachtenis van den man, dien onze Voorzitter te recht een der sieraden van de Akademie genoemd heeft. Ik heb niet gearzeld die taak op mij te nemen, omdat ik, als secretaris en als medebeoordeelaar der latijnsche prijsverzen, het voorrecht heb gehad met hemm eer en langer dan andere leden in betrekking te staan. Schenkt mij dus uwe welwillende aandacht, terwijl ik zijn leven gashetsen, en meer in het bijzonder wil trachten aan te toonen, wat hij voor deze Akademie verricht heeft.

Uit het huwelijk van ANTONIUS JOSEPHUS LAMBERTUS BORRET en ELISABETH VERMEULEN zijn zes kinderen geboren, van welke THEODORUS JOSEPHUS HUBERTUS de eerstgeboren was. Hij zag 18 April 1812 te 's Hertogenbosch het levenslicht en heeft daar zijne eerste kindsheid doorgebracht. Kort na de vereeniging van Nederland met België werd zijn vader tot Staatsraad benoemd en vestigde zich te Brussel. Door wie de oudste zoon daar onderwezen is, wordt niet gemeld, maar wij weten dat hij zijne studiën aan het Athenaeum heeft voortgezet, waar LESBROUSSARD, VAUTHIER en LAUTS zijne leermeesters zijn geweest. Hij was daarmede nog niet ver gevorderd, toen in Augustus 1830 de opstand uitbrak. Na eenige dagen bij de burgerwacht de wapenen gedragen te hebben tegen de plundersaars, moest hij zijne ouders naar Holland volgen. De familie BORRET vestigde zich in de residentie. THEODOOR, die reeds vroeger neiging gevoeld had voor den geestelijken stand, werd in het volgend jaar door zijn vader naar het Seminarium Hageveld bij Velzen gebracht, voltooide daar zijne voorbereidende studie en ging vervolgens naar Warmond om theologie te studeeren. Hij heeft daar niet lang vertoefd, maar is in het najaar van 1833 naar Rome getrokken. Daar heeft hij vier jaren gewoond en zijne studiën voortgezet in het Collegio Romano, dat ook wel naar zijn stichter Paus GREGORIUS XIII, de Gregoriaansche Akademie genoemd wordt. Over die jaren heeft hij in zijn laatste geschrift, dat onder den titel: »De klassieke letteren in

2*

dienst der christelijke archaeologie en apologetiek'', eene helaas! niet voltooide beoordeeling der dissertatie van C. W. J. WILDE over de briefwisseling van PLINIUS met keizer TRAJANUS bevat, aardige bijzonderheden medegedeeld*). Wij vernemen daaruit dat de geleerde Jesuiten FRANCESCO SAVERIO PATRIZI, GIOVANNI PERONE en FRANCESCO MANERA zijne leermeesters zijn geweest.

Zonder twijfel is zijn lust voor archaeologisch onderzoek te Rome opgewekt door het aanschouwen van de overblijfselen der oudheid, die de stad en hare omstreken opleveren, door het bezoek der catacomben en van het Museum Kircherianum, en door den omgang met de Paters GIAMPIETRO SECCHI en GIUSEPPE MARCHI, die in het Collegio woonden, lessen gaven en door geleerde verhandelingen als oudheidkenners naam hebben gemaakt.

Zijn tijd werd dikwijls in beslag genomen door vreemdelingen, die onder zijn geleide de merkwaardigheden der stad wenschten te zien. Jammer, dat hij uit zijn dagboek niets anders heeft medegedeeld, dan de zang der Obeliskten, die in het zevende deel van de Katholiek opgenomen is.

Brieven, uit die jaren aan een vriend in Holland geschreven, waaruit Professor DESSENS onlangs in een lezenswaardig artikel over BORRET †) menig fragment heeft medegedeeld, bewijzen hoe goed de jonge geestelijke zijn tijd te Rome besteed heeft. Ik deel er alleen dit uit mede, dat hij reeds in 1834 een gouden medaille ontving voor eene verhandeling over kerkgeschiedenis; dat hij het volgend jaar dubbel bekroond werd voor het hebreuwsch en de theologie; dat hij daarna tot priester is gewijd en na het verdedigen van stellingen den titel van Doctor in de Godgeleerdheid heeft verworven.

*) In de Katholiek, deel XCVII. BORRET zond mij een afdruk, in welke het door mij bedoelde staat blz. 25—31.

†) In de Katholiek van Januari 1891. Veel dank ik aan dat stuk, waarvan de schrijver de beleefdheid had mij een afdruk te zenden.

Geen wonder dat het hem ging als bijna ieder, die geruimen tijd te Rome woont en de aantrekkingskracht dier stad ondervindt. Ik vermoed, dat, hoewel het hem niet vergund is geweest, Rome andermaal te bezoeken, het vers van RUTILIUS hem somtijds op de lippen heeft gezweefd: *Sospes nemo potest immemor esse tui*. Maar al schreef hij aan zijn vriend: »Rome is schoon; men vindt Rome nergens terug», toch liet hij er op volgen: »maar het vaderland is toch nog schooner: » *Dulcis amor patriae, dulce videre suos.*»

In het najaar van 1837 keerde hij terug en werd spoedig daarna tot Professor der Heilige Schriftuur aan het Warmonder Seminarium benoemd. Die benoeming, op zoo jeugdigen leeftijd, kan gewis gelden als een bewijs, dat zijne geestelijke overheid een hoogen dunk had van zijne bekwaamheid. Of hij volkomen aan de verwachting heeft voldaan, is eene vraag, die niet door mij beantwoord kan worden. Ik twijfel evenwel geenszins dat de jeugdige leeraar door zijn gunstig voorkomen, door zijne zachtmoedigheid en innemende manieren, door de uitgebreidheid zijner wetenschap, de liefde en achting zijner leerlingen heeft gewonnen, en vind in het getuigenis van een hooggeplaatsten geestelijke, door Professor DESSENS aangehaald, een bewijs voor de degelijkheid zijner lessen. Als hij het naburige Leiden bezocht, verzuimde hij niet geleerden, met wie hij reeds vroeger kennis gemaakt had, zooals PEERLKAMP en ONZEN LEEMANS op te zoeken, en met anderen betrekkingen aan te knopen. Hij heeft daarover in zijn laatste geschrift het een en ander medegedeeld *).

Als kanselredenaar trad hij meermalen voor een talrijk en aanzienlijk gehoor op, dat aan zijne lippen hing, zoowel in de parochiekerk te Warmond, als te 's Gravenhage, waar hij in 1838 in de Fransche Kerk op het Binnenhof Conférences heeft gehouden, waarover ik mij herinner, dat in

*) Zie aldaar bl. 11—15.

dien tijd ook door Protestanten met groote ingenomenheid gesproken werd.

Toen BORRET omstreeks zeventien jaren te Warmond werkzaam was geweest, werd hij tot een geheel anderen werkkring geroepen. Wat daartoe aanleiding heeft gegeven is mij niet gebleken, maar wel mag ik verzekeren, dat hij ook als pastoor eener dorpsgemeente getoond heeft de rechte man op de rechte plaats te wezen. Vogelenzang, waar hij geplaatst werd, is eene zeer uitgebreide parochie. Daar heeft hij twee en dertig jaren gearbeid en zich de achting en liefde zijner gemeente door de godsdienstige opleiding der kinderen, door zijne milddadigheid voor de armen, door het bezoeken van zieken en stervenden en door de getrouwe waarneming van zijn kerkdienst verworven.

Te Vogelenzang zal zijn naam in eere blijven, ook wanneer het nu levend geslacht is uitgestorven, omdat door zijne bemoeiing, zijne ondersteuning en zijne deelneming, de oude kerk vervangen is door een schoon bedehuis, dat op den 24sten September 1861 gewijd is. Het inwendige is naar zijne teekeningen en gedeeltelijk op zijne kosten smaakvol versierd.

In de lente van 1886 legde hij, bij afnemende lichaamskracht, zijne bediening neder en verhuisde naar Bergen bij Alkmaar, welks pastoor vroeger zijn kapelaan was geweest en zijn vriend was gebleven. Nog ruim vier jaren heeft hij daar gewoond, en menig uur doorgebracht te midden zijner uitgebreide en uitgelezene boekverzameling, met welker catalogiseering en beschrijving hij zich tot het laatste heeft bezig gehouden.

BORRET heeft een schat van kostbare boeken bijeengebracht, waarover hij vóór zijn vertrek naar Bergen ten voordeele van het Warmonder Seminarium heeft beschikt. Een gedeelte is door hem in 1884 in zijne Bibliotheca Palaestinensis beschreven: een catalogus, die over de tweeduizend driehonderd titels van boeken en uittreksels uit tijdschriften bevat, meestal met opgaaf van den daarvoor be-

taalden prijs *). Deze verzameling is toen reeds naar Warmond gebracht; de rest is na zijn overlijden in zeven-en-vijftig kisten gevolgd. Van zijne kennis op dit gebied gaf hij een staaltje in de voorrede van den Catalogus der bibliotheek van den Abt M. A. VAN STEENWIJK, die in Mei 1854 hier verkocht is, en hoe hij op eene verkooping te Leiden zijn ouden vriend RADINK aardig beet nam, heeft hij op zijn ouden dag nog met innig genoegen verteld. †)

Dat BORRET van dien boekenschat ijverig gebruik heeft gemaakt, kunnen zijne schriften bewijzen, waarover ik nu iets ga zeggen. In de eerste plaats zou vermeld moeten worden wat hij gedaan heeft voor het tijdschrift *De Katholiek*, van hetwelk hij in 1842 een der oprichters is geweest. Het is bekend, dat daarin vele deels polemische, deels literarische en archaeologische artikelen van zijne hand voorkomen, maar daar de meesten ongeteekend zijn en daar van die verzameling nu reeds achtennegentig deelen zijn in het licht gegeven, zal niemand uwer van mij vergen, dat ik bij dit gedeelte van zijn werk stil sta. Alleen spreek ik den wensch uit, dat de belangrijkste stukken door een bevoegde hand verzameld en in een afzonderlijken bundel uitgegeven mogen worden.

Met meer kennis van zaken kan ik spreken over de bijdragen, die hij in deze Akademie heeft geleverd en die grootendeels in de Verslagen en Mededeelingen dezer afdeling gevonden worden. De eerste maal, dat hij hier het woord voerde, vestigde hij de aandacht op de Grieksche en

*) De volledige titel van het niet in den handel gebrachte boek luidt: *Bibliotheca Palaestinae. Catalogus librorum aliquot selectorum de Terra Sancta eiusque locis sacris ac cimeliis, de Chaldaea, Aegypto, Arabia, Phoenice, Syria necnon de religione, moribus, historia, litteris ac rebus Iudaeorum tam veterum quam recentiorum, quos collegit Dr. Th. B. presb. — MDCCCLXXXIV.* Het is gedrukt op Hollandsch papier in *Lexicon-octavo* en telt 103 bladzijden.

†) In de meergen. recensie blz. 44 vg.

Latijnsche opschriften, die in 1859 op eene Joodsche begraafplaats buiten de porta Capena ontdekt, en door HERZOG en GARUCCI uitgegeven zijn *). Op hetzelfde gebied der oudheidkunde bewoog hij zich zoowel in zijne opmerkingen over den door den Hoogleraar MOLL hier vertoonden steen van Varseveld met Latijnsch opschrift †), als in het overzicht dat hij gegeven heeft van den inhoud der door EMIL HÜBNER uitgegeven *Inscriptiones Hispaniae Christianae* §), waarop later een soortgelijke mededeeling over de *Inscriptiones Britanniae Christianae* gevolgd is. **) Aan zijne belofte om dit laatste stuk nader uit te werken en voor de pers gereed te maken, heeft hij geen gevolg gegeven.

Grieksche liederen van Christendichters wekten ook zijne belangstelling, en tweemaal heeft hij de aandacht zijner medeleden op dat onderwerp gevestigd. In eene bijdrage over de techniek der Byzantijnsche hymnographen, behandelde hij een zeer ingewikkeld onderwerp en zocht de vraag te beantwoorden, door met PITRA eene syllabische indeeling aan te nemen, doch tevens met CHRIST op het accent te letten ††). Later bracht hij een zoogenaamd anacreontisch gedicht ter sprake, waarin bisschop SOPHRONIUS zijn verlangen naar de heilige stad Jerusalem geuit heeft en dat voor de topographie van de gewijde plaatsen in die streek eenige waarde heeft §§). Jammer, dat hij zijn voornemen om die bijdrage breeder uit te werken heeft laten varen, ofschoon hij door ons medelid NABER in staat was gesteld om van dat lied een veel zuiverder tekst te geven dan die, welke door MATRANGA en CHRIST geleverd is. Wie lust heeft om het niet fraaie lied te lezen, bediene zich van de recensie

*) Zie Versl. en Med. D. XII blz. 89—104.

†) Ald. bl. 82—85.

§) Ald. 2de reeks D. II blz. 258—282.

**) Ald. D. VI blz. 198.

††) Ald. D. II blz. 159—191.

§§) Ald. D. IV blz. 37.

van den heer NABER in het onlangs verschenen stuk der Mnemosyne *).

Een paar kleinere mededeelingen ga ik met stilzwijgen voorbij †) en zal u niet lastig vallen met de opsomming der Verslagen over aangeboden verhandelingen, die door of met medewerking van BORRET zijn opgesteld §). Maar ik moet nog gewagen van zijne meesterlijke studie over de Christen slavin in dienst bij heidensche meesters gedurende de eerste drie eeuwen **). Het onderwerp, waaraan de Deensche bisschop FR. MÜNTER slechts eenige bladzijden gewijd heeft in zijne verhandeling: Die Christin im heidnischen Hause, en dat ook door PAUL ALLARD in een door de Fransche Akademie in 1876 bekroond werk niet uitgeput is, wordt in dit stuk met behulp der patristiek, epigraphiek en beeldende kunst uitvoerig behandeld, en een beeld van die ancillae in verschillende toestanden geteekend, dat in juistheid en volledigheid alle vorige schetsen overtreft. Zoolwel de tekst als de menigvuldige aantekeningen bewijzen, dat de schrijver de literatuur over dit onderwerp volkomen kende, en de kunst verstond om het resultaat van zijn onderzoek in een schoonen vorm voor te dragen.

Er blijft nog over te wijzen op eene werkzaamheid in dezen kring, die niet tot de aangenaamste behoort en dikwijls, aan de leden die er mede belast zijn, veel tijd kost. Toen in 1870 eene plaats opengevallen was in de commissie van beoordeeling der latijnsche gedichten, die elk jaar ingezonden worden ter mededinging naar den door MR. J. H. HOEUFFT bij het Instituut uitgeloofden eerepenning, werd BORRET door den heer DELPRAT en mij uitge-

*) Mnemosyne N. S. vol. XIX p. 1—15.

†) Over den codex evangeliorum Rossanensis in de V. en M. 2de R. D. X bl. 285—290, en over Garueci's Storia dell'arte cristiana, ald. XI blz. 253 vg.

§) Ald. IV blz. 221—227. V blz. 186—192. IX blz. 217—221. XI blz. 335—339. XII blz. 254—263.

***) Ald. D. VIII blz. 97—210.

noodigd die te bezetten. Hij voldeed aan ons verzoek, en heeft van 1871 tot 1888 met den heer NABER, die in DELPRAT's plaats opgetreden was, en met mij de taak van het lezen en beoordeelen van enkele uitmuntende, van vele onbeduidende en vervelende dichtstukken getrouwelijk waargenomen. Zesmalen heeft hij het Bericht over den wedstrijd gesteld en in onze vergadering voorgelezen *). Zijne mede-beoordeelaars bewaren eene aangename herinnering aan die gemeenschappelijke overleggingen, waarbij hij menig bewijs leverde van taalkennis, smaak en oordeel.

Zijn wensch, met welke hij in April en Mei van het vorig jaar brieven aan mij eindigde, om nog eens in den zomer hier in het Trippenhuus te komen, is niet vervuld. Wij zullen den beminnelijken grijsaard niet meer zien en hooren, maar zijne nagedachtenis zal vooral bij de oudere leden niet verloren gaan en zijn naam, als die van een getrouwen dienstknecht, in de geschiedenis dezer Akademie met eere vermeld worden.

*) Zie de Versl. en Meded. 2de Reeks D. I blz. 360—367. D. IV blz. 231—245. D. VI blz. 356—373. D. IX blz. 373—393. D. XII blz. 275—284 en 3de Reeks D. III blz. 139—148.